

RUIMTE VOOR toerisme

In de les 'Ruimtelijke planning voor toerisme en recreatie', in het schakelprogramma voor de Master in Toerisme, hoort bij het inleidende hoofdstuk 'Ruimtelijke planning voor toerisme en recreatie: gisteren, vandaag en morgen' een eenvoudige oefening, waardoor de evolutie in kaart wordt gebracht. De begrippen 'toerisme' en 'recreatie' worden opgezocht in opeenvolgende wetteksten en plannen van de ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Daarnaast wordt ook gekeken naar de definitie van toerisme en recreatie in dezelfde periode, en naar het landgebruik dat ermee gepaard gaat. Daardoor wordt duidelijk dat niet alleen de ruimtelijke ordening evolueerde; ook wat wij vandaag toerisme en recreatie noemen, heeft een andere invulling gekregen.

en recreatie

Een scanning van wetgeving en planning

THERESE STEENBERGHEN [KULEUVEN, AFDELING GEOGRAFIE EN TOERISME, DEPARTEMENT AARD- EN OMGEVINGSWETENSCHAPPEN]

Het begin: werfhinder

Het wettelijk kader voor de ruimtelijke ordening kwam tot stand met de 'organieke wet op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening' van 29 maart 1962. Het woord 'toerisme' wordt hierin vermeld: *TITEL IV. - Bepalingen van verschillende aard, HOOFD-STUK I. - Bouwverordeningen. Art. 59. De Koning kan een of meer algemene bouwverordeningen vaststellen, die alle nodige voorschriften bevatten om te voorzien in: (...) 4. het ongehinderd verblijf van de personen in toeristenoorden, met name door voorkoming van lawaai, stof en rook bij de uitvoering van werken, en door deze werken op bepaalde uren en dagen te verbieden.* Het woord 'recreatie', komt in deze wet niet voor. De aandacht voor de ruimtelijke ordening ging niet verder dan het beperken van werfhinder op drukke toeristische plaatsen.

Toerisme, recreatie en landschap

In de periode 1965-1966 werd gestart met het opmaken van voorontwerpen voor gewestplannen, die in de tweede helft van de jaren '70 werden goedgekeurd. In het Koninklijk Besluit van 28 december 1972, betreffende de inrichting en de toepassing van de ontwerp-gewestplannen en gewestplannen, verschijnen recreatiegebieden als aparte bestemming. *De recreatiegebieden zijn bestemd voor het aanbrengen van recreatieve en toeristische accommodatie, al dan niet met inbegrip van de verblijfsaccommodatie. In deze gebieden kunnen de handelingen en werken aan beperkingen worden onderworpen ten einde het recreatief karakter van de gebieden te bewaren. De gebieden voor dagrecreatie bevatten enkel de recreatieve en toeristische accommodatie, bij uitsluiting van alle verblijfsaccommodatie. De gebieden voor dag- en verblijfsrecreatie zijn bestemd voor de recreatieve en toeristische accommodatie alsmede de verblijfsaccommodatie met inbegrip van de kampeerterrainen, de gegroepeerde chalets, de kampeerverblijfparken en de weekendverblijfparken.* In de gewestplannen gaat het dus vooral om ruimte voor accommodaties. Deze ruimte werd monofunctioneel afgebakend, zoals gebruikelijk in die periode. Daarnaast zijn er ook enkele landelijke gebieden met toeristische waarde. Dat zijn *gebieden waarin, met behoud van de landelijke bestemming, recreatieve en toeristische accommodatie toegestaan is, bij uitsluiting van alle verblijfsaccommodatie.* Ook hier is er enkel sprake van accommodatie,

maar voor het eerst worden toerisme en recreatie vernoemd in relatie met een waarde van het landschap.

Een screening per provincie maakt snel duidelijk wat dit op het terrein betekent:

- een momentopname van bestaande accommodaties in parken, natuurgebieden, ... werd ingekleurd en op die manier bestendigd;
- bij gebrek aan een eenduidige definitie ontstond een brede waaier van sport-, jeugdactiviteiten-, evenementen- en andere accommodaties die in het ene geval wel, in het andere niet als toeristische of recreatieve accommodatie werden bestempeld;
- toeristisch-recreatieve functies kwamen vaak terecht in gebieden met andere bestemmingen, al dan niet onder de noemer 'recreatieve en toeristische accommodatie';
- heel wat kampeerverblijfparken en weekendverblijfparken evolueerden gaandeweg naar woongebieden.

Een eerste definiëring

Een definiëring van toerisme en recreatie verscheen pas eind jaren '80. Recreatie werd in 1987 gedefinieerd als *activiteiten gericht op verlangens inzake fysieke (sport, spel, ...) en geestelijke (cultuur, hobby, ...) ontspanning en die plaatsvindt binnen de vrije tijd. Recreative activiteiten vinden plaats in de eigen woonomgeving* (Yzewijn et al.). *Toerisme onderscheidt zich van recreatie omdat het gepaard gaat met een verplaatsing naar en een tijdelijk verblijf in een andere dan de alledaagse woonomgeving* (Boerjan et al., 1995). Deze definitie is moeilijk ruimtelijk vertaalbaar: hoe lang is 'tijdelijk', en wat is de 'alledaagse woonomgeving'? Boerjan gebruikt als vuistregel: een verplaatsing van ten minste 20 kilometer en een verblijf van minstens twee uur. Toerisme wordt onderverdeeld in dagtoerisme (geen overnachting) en verblijfstoerisme (minstens één overnachting), en voorts in zakelijk toerisme (MICE) en ontspanningstoerisme. Deze definities zijn nuttig om de toeristische markt te begrijpen, maar zijn weinig bruikbaar in de aanloop naar het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Elke ruimte in Vlaanderen komt volgens deze definitie in aanmerking voor zowel toerisme als recreatie: overal is er wel een woning op minder dan 20 kilometer en kan men minstens twee uur verblijven voor ontspanning.